



ΕΚΔΟΣΗ

Πέντε ευρωπαϊκές χώρες απέναντι στην κρίση

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΤΣΙΚΑ

Η διεθνής βιβλιογραφία για την κρίση της ευρωζώνης είναι εκτενής και συνεχίζει να μεγεθύνεται χρόνο με τον χρόνο. Ενώ οι πολίτες των χωρών που βρέθηκαν στο επίκεντρο της κρίσης έχουν αφήσει πια πίσω τους, χωρίς όμως να έχουν διόλου λησμονήσει, την τραυματική εμπειρία της προηγούμενης δεκαετίας, οι ερευνητές συνεχίζουν εντατικά τη διερεύνηση διαφορετικών πτυχών της κρίσης, προσεγγίζοντας πλέον το αντικείμενο με μεγαλύτερη νηφαλιότητα και έχοντας στη διάθεσή τους περισσότερα εμπειρικά δεδομένα.

Στη διαρκώς διογκούμενη αυτή βιβλιογραφία εντάσσεται και μια νέα, σημαντική συλλογική μελέτη της καθηγήτριας Στέλλας Λαδή και των συναδέλφων της, από άλλα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, η οποία πρωτοκυκλοφόρησε διεθνώς το 2021 και εδώ και λίγο καιρό είναι πλέον διαθέσιμη και στα ελληνικά από τις Εκδόσεις Παπαζήση.

Η συγκεκριμένη μελέτη διακρίνεται για τη σημαντική προστιθέμενη αξία που της προσδίδει η συγκριτική προσέγγιση του ερευνητικού αντικείμενου. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη προσφέρει μια συγκριτική, κριτική επισκόπηση της διαπραγμάτευσης και της εν γένει διαχείρισης της κρίσης στις πέντε ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος και Πορτογαλία) που υπέγραψαν κάποιου είδους συμφωνία διάσωσης – τα γνωστά μας μνημόνια. Στην ουσία πρόκειται για πέντε ξεχωριστές μελέτες περίπτωσης, οι οποίες όμως αναφέρονται σε ένα κοινό εννοιολογικό και θεωρητικό πλαίσιο, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα γενικής εφαρμογής πέρα από τις ιδιαίτερες της κάθε περίπτωσης. Η βασική θεωρητική επιδίωξη των συγγραφέων είναι η αμφισβήτηση της συχνά διατυπωθείσας στον δημόσιο διάλογο πεποίθησης πως οι εθνικές κυβερνήσεις που αναγκάζονται να υπογράψουν προγράμματα προσαρμογής «σύρονται» στην αποδοχή πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που τους επιβάλλονται από τους πιστωτές. Οι συγγραφείς, ενώ αποδέχονται – σε κάποιον βαθμό – το αναπόφευκτο συγκεκριμένων επιλογών, λόγω των συγκυριακών αναγκών και των εξωγενών πιέσεων, προσπαθούν να αναδείξουν τη δυνατότητα των εθνικών κυβερνήσεων – ακόμα και σε αυτό το ασφυκτικό περιβάλλον

– «να επηρεάσουν τις πολιτικές που υλοποιήθηκαν υπό το καθεστώς της αιρεσιμότητας, σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις».

Τα ευρήματα από την εξέταση των διαφορετικών εθνικών περιπτώσεων είναι αποκαλυπτικά και σε μεγάλο βαθμό επιβεβαιώνουν τις προβλέψεις των συγγραφέων. Αποδεικνύεται ότι οι εθνικές κυβερνήσεις «ήταν σε θέση να υποστηρίξουν, να αψηφήσουν, να διαμορφώσουν ή να ανακαλέσουν ορισμένες από τις πολιτικές που απαιτούσαν οι εξωτερικοί δρώντες».

Αυτό φαίνεται να ισχύει ακόμα και για την περίπτωση της Ελλάδας που βρέθηκε στην πλέον αδύναμη θέση μεταξύ των υπό διάσωση χωρών. Επιπλέον, πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν φαίνεται ότι είχαν τη σύμφωνη γνώμη των κυβερνήσεων ή ακόμη και να ενσωματώθηκαν στα προγράμματα προσαρμογής κατόπιν δική τους πρωτοβουλίας. Η δυνατότητα παρέκκλισης από τις προτιμήσεις των πιστωτών και της εισαγωγής εθνικών εναλλακτικών λύσεων και προτεραιοτήτων υπαγορεύτηκε σε μεγάλο βαθμό από την αξιοπιστία των κυβερνήσεων, ένα πεδίο στο οποίο η Ελλάδα σημείωσε χαμηλές επι-

δόσεις. Το γεγονός αυτό περιορίσει τα περιθώρια ελιγμών και αύξησε τον αριθμό των περιορισμών και εν γένει το επίπεδο «μικροδιαχείρισης» της κρίσης στη χώρα μας από τους πιστωτές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το εύρημα πως οι μεταστροφές πολιτικής μετά το τέλος των μνημονίων εμφανίζονται περιορισμένες, ειδικά όσον αφορά τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Βέβαια, όπως γνωρίζουμε καλά στην Ελλάδα, η υιοθέτηση και διατήρηση μεταρρυθμίσεων σε νομοθετικό επίπεδο δεν διασφαλίζει την ουσιαστικά υλοποίησή τους στην πράξη.

Συμπερασματικά, πρόκειται για μια σημαντική νέα προσθήκη στη ελληνόφωνη βιβλιογραφία για την κρίση, που είναι καλό να διαβαστεί όχι μόνο από τους ειδικούς, αλλά και από όλους όσους ενδιαφέρονται να κατανοήσουν τη διαπραγμάτευση και διαχείριση της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η ευρωζώνη, στη βάση τεκμηριωμένης επιστημονικής ανάλυσης, που συχνά έρχεται σε ριζή με εδραιωμένες στον δημόσιο διάλογο, αλλά ενίοτε επιφανειακές, αντιλήψεις.



► «Αξιοποιώντας τους περιορισμούς: τα προγράμματα προσαρμογής κατά την κρίση της ευρωζώνης», των Catherine Moury, Στέλλας Λαδή, Daniel Cardoso και Angie Gago, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2022

Ο Δημήτρης Κατσίκας είναι επικ. καθηγητής ΕΚΠΑ, κύριος ερευνητής **ΕΥΙΑΜΕΤ**